

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями

*Методичні рекомендації з навчальної дисципліни
для підготовки здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта*

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.
Франка 2024**

УДК 378.147:376-056.36

К-63

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка
(протокол №11 від 25 червня 2024 року)*

Рецензенти:

Ганна СЛОЗАНСЬКА – доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Марина ЛЕМЕЩУК – кандидат педагогічних наук, в.о завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ірина ТИЧИНА - кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

К-63 Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями: метод. рек. з навч. дисц./ Уклад.: В. Гладуш, Л.Котлова, І. Ілющенко, Н. Хоменко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2024. 27 с.

Методичні рекомендації з освітньої компоненти Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями укладено відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Логопедія для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Структурні компоненти методичних рекомендацій містять: пояснювальну записку, розподіл навчальних годин на змістові модулі, теми лекційного курсу дисципліни, матеріали до практичних та лабораторних занять, самостійної роботи здобувачів, завдання та вимоги до заліку, критерії оцінювання, список рекомендованої літератури.

УДК 378.147:376-056.36

© Колектив авторів, 2024

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	7
Структура освітньої компоненти	9
МОДУЛЬ 1. Комплексне оцінювання розвитку дітей із мовленнєвими порушеннями	
Лекційний курс.....	10
Практичні заняття.....	12
Підсумковий модульний контроль 1.....	23
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи.....	23
Оцінювання	24
Вимоги до заліку	26
Рекомендована література до курсу.....	28

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення освітньої компоненти “Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями” для підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти відповідає освітньо-професійній програмі Спеціальна освіта .Логопедія.

Предмет методи та напрямки комплексного оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями.

Міждисциплінарні зв'язки: Інноваційні підходи в роботі логопеда, Навчальна практика з практикуму з логопедії, Логопедична допомога дітям з тяжкими порушеннями

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Модуль 1. Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями”

1. Мета, завдання та результати навчання

1.1. Мета вивчення освітньої компоненти: формування у здобувачів освіти теоретико-методологічних знань про сутність абілітації та логопедичної допомоги дітям груп ризику, про особливості і основні показники нормативного мовленнєвого і психомоторного розвитку в ранньому та дошкільному віці, знань і умінь діагностики мовленнєвого і психомоторного розвитку дітей з порушеннями розвитку.

1.2. Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- Ознайомити студентів з методами і методиками психолого-педагогічної діагностики та змістом роботи інклюзивно-ресурсних центрів.
- Ознайомити з клініко-педагогічною та психолого-педагогічною класифікаціями мовленнєвих розладів.
- Ознайомити методами і методиками психолого-педагогічної діагностики дітей з порушенням мовлення.
- Актуалізувати теоретичні і практичні знання студентів з області загальної, дитячої, спеціальної психології і показати можливості реалізації цих знань в межах психолого-педагогічної діагностики дітей з порушенням мовлення.
- Сформувати навички психолого-педагогічної діагностики дітей з порушенням мовлення, диференційної діагностики схожих станів.

1.3 Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ЗК 1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 3. Здатність працювати в команді.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК 3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.

СК 4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.

СК 5. Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК 8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

СК 9. Здатність до організації безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища.

СК 11. Здатність розуміти основні закономірності формування мовлення, а також визначати і розрізняти мовленнєві порушення.

Програмні результати

ПР 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

ПР 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

ПР 5. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

ПР 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

ПР 12. Організувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

ПР 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.

ПР15. Володіти знаннями етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих порушень, вміти їх виявляти та розрізняти.

ПР16. Знати та використовувати методики визначення рівня сформованості мовленнєвих функцій та мовленнєвої діяльності, володіти методами корекції та розвитку при різних мовленнєвих порушеннях в тому числі комбінованих.

Освітня компонента «Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями» викладається на I курсі, в 1 семестрі.

На вивчення освітньої компоненти відводиться 120 години 4 кредити ECTS.

Форма проведення занять: лекції, практичні.

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семинарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семинарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль 1. Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями												
Тема 1. Будова мовленнєвого апарату.	23	4	4	-	15	-		2	2	-	21	-
Тема 2. Причин и виникнення мовленнєвих порушень.	21	2	4	-	15	-			2	-	21	-
Тема 3. Комплексна діагностика мовлення.	25	4	6	-	15	-		2	2	-	21	-
Тема 4. Етапи та закономірності розвитку мовлення дітей в умовах онтогенезу.	25	4	6	-	15	-				-	22	-
Тема 5. Види мовленнєвих порушень та їх діагностика.	26	4	6	-	16	-		2	2	-	21	-
Разом за модулем 1	120	18	26	-	76	-	120	6	8	-	106	-
Усього годин	120	18	26	-	76	-	120	6	8	-	106	-

5. Теми лекційних занять

(денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова мовленнєвого апарату.	4
2	Причин и виникнення мовленнєвих порушень.	2
3	Комплексна діагностика мовлення.	4
4	Етапи та закономірності розвитку мовлення дітей в умовах онтогенезу.	4
5	Види мовленнєвих порушень та їх діагностика.	4
Всього:		18

5. Теми лекційних занять

(заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Причин и виникнення мовленнєвих порушень.	2
2	Комплексна діагностика мовлення.	2
3	Види мовленнєвих порушень та їх діагностика.	2
Всього:		6

6. Теми практичних занять

(денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова мовленнєвого апарату. Периферичний мовленнєвий апарат.	2
2	Причин и виникнення мовленнєвих порушень.	2
3	Діагностика та вивчення мовленнєвих порушень.	2
4	Корекція та розвиток мовленнєвого апарату.	2
5	Особливості становлення звукової сторони мовлення (класифікація звуків, норма промовляння).	2
6	Оригінальні методи формування коректного звукоутворення	2
7	Види мовленнєвих порушень та їх діагностика.	4
8	Методики діагностики дітей дошкільного і молодшого шкільного віку	2
9	Комплексна оцінка мовленнєвого розвитку дітей.	6
Всього:		26

6. Теми практичних занять

(заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова мовленнєвого апарату. Периферичний мовленнєвий апарат.	2
2	Причин и виникнення мовленнєвих порушень.	2
3	Методики діагностики дітей дошкільного і молодшого шкільного віку	2
4	Комплексна оцінка мовленнєвого розвитку дітей.	2
Всього:		8

8. Самостійна робота

(денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скласти узагальнюючу таблицю «Основні методи психолого-педагогічного вивчення дитини»	2
2	Характеристика розвитку мовлення дітей різного віку (ранній, молодший, середній, старший дошкільний, шкільний, підлітковий).	4
3	Порушення усного мовлення: порушення фонаційного (зовнішнього) оформлення мовлення: (дисфонія, афонія, заїкання, тахілалія, брадилалія, ринолалія, дислалія, дизартрія); порушення структурно-семантичного оформлення мовлення (алалія, афазія)	4
4	Порушення писемного мовлення (дисграфія, дислексія)	4
5	Багаторівневе логопедичне заключення	4
6	Диференційна діагностика моторної алалії.	6
7	Диференційна діагностика афонії.	6
8	Диференційна діагностика ЗМР	6
9	Диференційна діагностика дитячої афазії	6
10	Диференційна діагностика глухоти	6
11	Диференційна діагностика дислалії	4
12	Диференційна діагностика дизартрії	4
13	Диференційна діагностика РВ	4
14	Диференційна діагностика РДА	4
15	Диференційна діагностика сенсорної алалії.	4
16	Диференційна діагностика глухоти.	4
17	Диференційна діагностика моторної алалії	4
18	Структура мовленнєвої картки.	2
19	Методичні рекомендації до мовленнєвої картки.	2
Всього:		76

8. Самостійна робота

(заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скласти узагальнюючу таблицю «Основні методи психолого-педагогічного вивчення дитини»	2
2	Характеристика розвитку мовлення дітей різного віку (ранній, молодший, середній, старший дошкільний, шкільний, підлітковий).	4
3	Порушення усного мовлення: порушення фонаційного (зовнішнього) оформлення мовлення: (дисфонія, афонія, заїкання, тахілалія, брадилалія, ринолалія, дислалія, дизартрія); порушення структурно-семантичного оформлення мовлення (алалія, афазія)	4
4	Порушення писемного мовлення (дисграфія, дислексія)	6

5	Багаторівневе логопедичне заключення	6
6	Диференційна діагностика моторної алалії.	6
7	Диференційна діагностика афонії.	6
8	Диференційна діагностика ЗМР	6
9	Диференційна діагностика дитячої афазії	6
10	Диференційна діагностика глухоти	6
11	Диференційна діагностика дислалії	6
12	Диференційна діагностика дизартрії	6
13	Диференційна діагностика РВ	6
14	Диференційна діагностика РДА	6
15	Диференційна діагностика сенсорної алалії.	6
16	Диференційна діагностика глухоти.	4
17	Диференційна діагностика моторної алалії	4
18	Структура мовленнєвої картки.	4
19	Методичні рекомендації до мовленнєвої картки.	4
Всього:		106

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1-2 Тема. Будова мовленнєвого апарату.

Периферичний мовленнєвий апарат.

План

1. Що включає в себе мовленнєвий апарат людини?
2. Які структурні компоненти мовленнєвого апарату можна видіти?
3. Яка роль голосових зв'язок у мовленнєвому апараті ?
4. Що таке артикуляція і як вона пов'язана з мовленнєвим апаратом?
5. Які рецепторні органи відповідають за прийом звукових сигналів під час мовлення?

Основні поняття	мовленнєвий апарат, артикуляція, мовне дихання, голосові зв'язки , рецепторні органи, звукові сигнали, мовленнєвий темп.
------------------------	---

Практичні завдання	<p>1. Запишіть список слів або фраз для вимовляння, які містять приголосні звуки, що вимагають активної артикуляції (наприклад, "с", "ш", "ч", "р" тощо). Спробуйте вимовити їх якомога повільніше, звертаючи увагу на точність артикуляції звуків. Запишіть свої відчуття та спостереження.</p> <p>2. Вимовте той самий список слів або фраз, але цього разу спробуйте вимовити їх якомога швидше. Запишіть, чи виникли у вас труднощі з швидкістю артикуляції та чи вплинуло це на якість вимови.</p> <p>Порівняння результатів:</p> <p>Порівняйте ваші спостереження щодо артикуляції та мовленнєвого темпу в обох випадках. Які відмінності ви відчули? Як це вплинуло на якість вимови та зрозумілість мовлення?</p>
Індивідуальне завдання	Обґрунтуйте чому артикуляція та мовленнєвий темп важливі для сприйняття мовлення.

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

**ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 Тема. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ
МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ .**

План

1. Що таке мовленнєві порушення?
2. Які можуть бути фізіологічні причини мовленнєвих порушень?
3. Як психологічні чинники можуть впливати на розвиток мовленнєвих порушень?
4. Які соціокультурні чинники можуть викликати мовленнєві порушення?
5. Як важливий генетичний фактор у спадковості мовленнєвих порушень?

Основні поняття	порушення мовлення, мова, мовлення, нозології, причини виникнення, спадковість, генетика, внутрішні і зовнішні причини.
------------------------	--

Практичні завдання	1. Проведіть дослідження або літературний огляд щодо одного з видів мовленнєвих порушень (наприклад, дислалія, заїкання, афазія тощо). Вам потрібно визначити можливі фізіологічні, психологічні, генетичні та соціокультурні причини виникнення цього порушення і описати їхні основні характеристики.
Індивідуальне завдання	Підготуйте план комплексного оцінювання розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4 Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ.

План

1. Які основні фактори можуть спричиняти виникнення мовленнєвих порушень у дітей та дорослих?
2. Як впливає спадковість на формування мовленнєвого апарату та розвиток мовлення?
3. Які роль мають навколишній середовище та соціокультурні чинники у виникненні мовленнєвих порушень?
4. Як важлива роль стресу та тривожності у формуванні мовленнєвих порушень?
5. Які можливі наслідки виникнення мовленнєвих порушень для психосоціального розвитку людини?

Основні поняття	порушення мовлення, мова, мовлення, нозології, причини виникнення, спадковість, порушення усного мовлення, порушення писемного мовлення
------------------------	--

Практичні завдання	1. Підготуйте презентацію про вплив різних факторів на виникнення мовленнєвих порушень. У презентації вони можете навести конкретні приклади та випадки, де ці фактори вплинули на розвиток мовлення. Також, студенти можуть обговорити можливі стратегії для попередження та корекції мовленнєвих порушень, пов'язаних з цими факторами.
Індивідуальне завдання	Складіть таблицю видів мовленнєвих порушень.

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5 Тема. КОРЕКЦІЯ ТА РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО АПАРАТУ

План

1. Які методи корекції мовленнєвих порушень існують?
2. Як розвивати артикуляцію та вимову звуків у дітей з мовленнєвими порушеннями?
3. Як використовувати ігрові методи в корекційній роботі з мовленням?
4. Як формувати правильну інтонацію та ритм мовлення?
5. Які основні завдання та методи розвитку мовлення у дітей дошкільного віку?

Основні поняття	порушення мовлення, мова, мовлення, нозології, причини виникнення, спадковість, порушення усного мовлення, порушення писемного мовлення
------------------------	--

Практичні завдання	1. Підготуйте короткий конспект занять для розвитку мовлення у дітей з мовленнєвими порушеннями. Ви можете включити в цей конспект різні ігрові та навчальні активності, спрямовані на розвиток артикуляції, вимови, лексики та граматики. Прослухавши, студенти повинні обговорити підходи до індивідуальної роботи з дітьми та врахувати їх вікові особливості.
Індивідуальне завдання	Розробити конкретний кейс дитини з мовленнєвими порушеннями та провести оцінювання на основі цього кейсу.

6. Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6 Тема ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЗВУКОВОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ (КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВУКІВ, НОРМА ПРОМОВЛЯННЯ)

План

1. Що таке мовлення і яка його основна функція?

2. Які основні фонетичні (звукові) одиниці мовлення і як вони класифікуються?
3. Що таке фонема, і як вони відрізняються від звуків мовлення?
4. Як визначається норма промовляння звуків в мові?
5. Які є види мовних порушень, пов'язаних з звуковою стороною мовлення?
6. віку?

Основні поняття	порушення мовлення, мова, мовлення, звуки мови, промовляння, вимова, звукова культура мовлення, фонетика, фонема.
------------------------	---

Практичні завдання	1. Опишіть, які види роботи (вправи, методи, завдання) ви будете застосовувати при встановленому мовленнєвому порушенні Дислалія. Потім студенти повинні проаналізувати і зробити висновки про правильність підбору певних видів роботи з дитиною.
Індивідуальне завдання	Розробити таблицю звуків мови і їх правильну артикуляцію.

7. Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7 Тема ОРИГІНАЛЬНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ КОРЕКТНОГО ЗВУКОУТВОРЕННЯ

План

1. Які основні етапи становлення звукоутворення в мовленні дитини?
2. Які методи класифікації звуків існують у логопедії?
3. Як визначити норму промовляння для окремих звуків у мовленні дитини?
4. Які основні причини некоректного звукоутворення та вимови у дітей?
5. Як оцінити та класифікувати мовленнєві порушення пов'язані із звуками?

Основні поняття	порушення мовлення, методи класифікації, норми промовляння, звукова культура мовлення, фонетика, фонема, звукоутворення.
------------------------	--

Практичні завдання	1. Розробіть оригінальні логопедичні вправи та ігри, спрямовані на формування коректного звукоутворення у дітей. Наприклад, ви можете створити ігрові сценарії, де діти повинні вимовляти певні звуки в різних словах та контекстах. Також можете розробити вправи для тренування артикуляційних органів.
Індивідуальне завдання	Створити власну дидактичну гру на звуки мови.

6. Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8 Тема. ВИДИ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ТА ЇХ ДІАГНОСТИКА

План

1. Що таке мовленнєві порушення і чому вони можуть виникати?
2. Які основні види мовленнєвих порушень і як їх можна класифікувати?
3. Що таке заїкання і які його основні ознаки?
4. Яка роль афазії в мовленнєвих порушеннях і як вона діагностується?
5. Які методи діагностики мовленнєвих порушень використовуються в лінгвістичній та психологічній практиці?

Основні поняття	порушення мовлення, методи класифікації, норми промовляння, звукова культура мовлення, заїкання, діагностика, лінгвістика.
------------------------	--

Практичні завдання	1. Проведіть дослідження, опишіть причини виникнення одного з видів мовленнєвих порушень (дислалія, афазія, ринолалія, дисфонія, брадилалія тощо) та підберіть вправи та методи корекції цього порушення для дітей віком 3-4 роки та 5-6 років.
Індивідуальне завдання	Розробити вправи для діагностування мовленнєвих порушень (дислалія, афазія, ринолалія, дисфонія, брадилалія тощо).

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9 Тема. Методики діагностики дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

План

1. Методики для виявлення рівня мовленнєвого розвитку дітей 3-4х років.
2. Методики діагностики пізнавального розвитку дітей 3-4 років.
3. Методи діагностики емоційного розвитку.
4. Методика діагностики особистісного розвитку.
5. Діагностика розвитку мислення та пам'яті у дітей у віці від 3-4 років.

Основні поняття	порушення мовлення, методи класифікації, норми промовляння, діагностика сприйняття, уваги, пам'яті, мислення. мовлення
------------------------	---

Практичні завдання	Складіть перелік методик діагностики дитини дошкільного віку та дітей молодшого шкільного віку (таблицю можете роздрукувати, але заповнити від руки).					
	До однієї з методик підберіть вправи та ігри для її проведення. №	Назва методики (автор)	Спрямова ність методики	Вік (для якого віку призначена)	Метод дослідження	Джерело (література)
	Діагностика сприйняття					
	Діагностика уваги					
	Діагностика пам'яті					
	Діагностика мислення					
	Діагностика мовлення					
	Діагностика особистості					

Індивідуальне завдання	Розробити вправи для діагностування психічних процесів.
-------------------------------	---

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10-11 Тема. Комплексна оцінка мовленнєвого розвитку дітей.

План

1. Організаційні аспекти проведення комплексної оцінки.
2. Напрями комплексної оцінки
3. Узагальнення результатів комплексної оцінки та складання висновку.
4. Повторна комплексна оцінка.

Основні поняття	порушення мовлення, комплексна оцінка, комплексна психолого-педагогічна діагностика , висновки ІРЦ.
------------------------	---

Практичні завдання	1. Опишіть, які види роботи (вправи, методи, завдання) ви будете застосовувати при діагностиці і проведенні комплексної психолого-педагогічної діагностиці дітей дошкільного віку, молодшого шкільного віку. Наведіть приклади вправ.
Індивідуальне завдання	Розробіть зразок висновку ІРЦ вчителем-логопедом.

Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12-13 Тема. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ТА МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ

План

1. Що таке мовленнєві порушення та чому вони важливі для логопедичної практики?
2. Які основні види мовленнєвих порушень існують?
3. Які можуть бути причини мовленнєвих порушень у дітей?
4. Як визначити наявність мовленнєвих порушень у дитини?
5. Які методи діагностики та оцінки мовленнєвих порушень використовуються у логопедії?

Основні поняття	порушення мовлення, види, діагностика, методи, порушення усного та писемного мовлення.
------------------------	---

Практичні завдання	1. Підготуйте коротку презентацію про визначення та основні види мовленнєвих порушень у дітей. Можете використовувати відео- або аудіоматеріали для ілюстрації реальних прикладів порушень. Після презентації інші студенти можуть обговорити можливі методи діагностики та оцінки мовленнєвих порушень
Індивідуальне завдання	Ознайомлення із індивідуальними мовленнєвими картками для дітей від 3 до 7 років). Кожен із студентів, хто є практиком-логопедом, може поділитися своїми індивідуальними мовленнєвими картками, щоб ознайомити своїх колег.

6. Оцінювання:

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тести	50 балів
▪ практичне завдання	додаткові 20 балів
▪ виконання індивідуального завдання	додаткові 10 балів

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1

Підсумковий модульний контроль проводиться на останньому аудиторному навчальному занятті модуля. Підсумкова модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань: 1. – тести; 2 – теоретичне питання; 3 – практичне завдання. Оцінюється у 100 бальній шкалі: 30 б. – тести (6 питань по 5 б. за вірну відповідь), 30 б. – теоретичне питання; 40 б. – практичне завдання.

Примітка: Тестові та теоретичні питання на контрольній роботі будуть лише ті, які були у планах практичних занять.

Критерії оцінювання завдань на практичних заняттях

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансфернонакопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Оцінка	Вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Досягнення програмних результатів навчання
Теоретичне питання (max – 50 балів)	
0-12 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
13-24 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
25-36 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
37-50 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
Практичне завдання (max – 50 балів)	
0-30 балів	відповідь має певні неточності, але в цілому представлена інформація достатньо вичерпна практичне завдання виконане без теоретичного обґрунтування власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
31-40 бали	відповідь повна і структурована виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване відповідь містить власні приклади студента відповідь має вступну, основну частину та висновки список літератури правильно оформлений

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
Відмінно	Зараховано	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
Добре		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками

		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
Задовільно		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
		60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
Незадовільно	Незараховано	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є залік, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати залік. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Заліковій оцінці (ЗО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЗО=ПО$$

У випадку складання заліку підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та залікової оцінки (ЗО).

$$ЗО=(ПОМ+ЗО)/2$$

Структура залікового білета

Заліковий білет включає **три види** завдань.

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів - 20).

II. Теоретичне питання (максимальна кількість балів - 30).

Теоретичні питання

1. Структура трудового навчання для дітей з інтелектуальними порушеннями.
2. Принципи трудового навчання в умовах спеціальної освіти.
3. Корекційно-розвивальна спрямованість трудового навчання: психологічні механізми.
4. Інтелектуальна сфера як предмет корекційного впливу у трудовому навчанні
5. Специфіка застосування загальнопедагогічних методів навчання технологіям у роботі з дітьми з порушеннями розвитку.
6. Класифікація методів навчання для дітей із порушенням психофізичного та мовленнєвого розвитку.
5. Інструктаж як сукупність методів навчання.
6. Прийоми та технології організації практичної діяльності учнів в умовах «спеціального» та «інклюзивного» класу.
7. Здійснення індивідуального підходу до учнів у процесі трудового навчання.
8. Формування умінь самостійно виконувати практичні завдання на уроках трудового навчання.
9. Економічне виховання на уроках трудового навчання
10. Специфіка застосування загальнопедагогічних методів навчання технологіям у роботі з дітьми з порушеннями розвитку.

11. Класифікація методів навчання.
12. Методи словесного повідомлення і закріплення техніко-технологічних знань. 13. Методи демонстрацій. Методи практичної роботи учнів
14. Інструктаж як сукупність методів навчання.
15. Метод творчих проектів.
16. Предмет, мета та завдання методики СПО.
17. Методи навчання СПО дітей з порушеннями розвитку в закладах спеціальної освіти.
18. Прийоми навчання СПО дітей з порушеннями розвитку в закладах спеціальної освіти.
19. Принципи побудови та особливості навчальних програм соціально-побутової орієнтації в умовах спеціальної освіти
20. Планування навчального матеріалу СПО.
21. Особливості засвоєння матеріалу з соціально-побутової орієнтації учнями спеціальних закладів.
22. Формуванні уявлень у дітей з інтелектуальними порушеннями та психологічні основи навчання їх СПО.
23. Особливості засвоєння соціально-побутових навичок учнями закладів спеціальної освіти.
24. Особливості встановлення та розуміння причинно-наслідкових залежностей під час вивчення курсу СПО та формування алгоритму дій у практичних ситуаціях
25. Комплексне здійснення завдань навчання, виховання, розвитку і корекції в процесі навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку соціально-побутової орієнтації.
26. Індивідуальна програма для дітей, які не засвоюють навчальний матеріал за встановленою програмою.
27. Вимоги до проведення екскурсій на уроках СПО для учнів з інтелектуальними порушеннями. **ІІІ. Практичне** (виконується на заліку).

Максимальна кількість балів – 50.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛІКОВОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	1 бал	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Теоретичне	0-9 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	17-23 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Практичне завдання	50-46 балів	відповідь повна і структурована виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване відповідь містить власні приклади студента відповідь має вступну, основну частину та висновки список літератури правильно оформлений вказано практичне значення та проаналізовано
	45-38 бали	відповідь повна і структурована виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване відповідь містить власні приклади студента відповідь має вступну, основну частину та висновки □ список літератури правильно оформлений
	30-37 балів	відповідь має певні неточності, але в цілому представлена інформація достатньо вичерпна практичне завдання виконане без теоретичного обґрунтування □ власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
Максимальна кількість балів	50 балів	

Всього	100 балів
---------------	------------------

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна:

1. Гладких Н. В. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями розвитку в Україні. *Науковий часопис імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць.* Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 52-57.

2. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали. К.: 2012. 110 с.

3. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: нав.-метод. посіб. / Н.О. Макаруч, А.М. Висоцька, О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А.В. Міненко, С.В. Трикоз, Г.О. Блеч., І.В. Бобренко, К., 2014. 337 с.

4. Комплексна оцінка розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями: навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед.ун-т імені Павла Тичини, Ф-т дошкільної та спец. Освіти; укладач Л.А. Черніченко. Умань: «Сочінський М.М.», 2023. 142 с.

5. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.

6. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник / Е. Данілавичюте, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. – Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України, 2022. – 847 с. <https://lib.iitta.gov.ua/734273/1pdf>

7. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. / Ю. В. Рібцун. – К., 2014. – 238 с.

8. Трофименко Л. І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Київ. 2014. 72 с. <https://lib.iitta.gov.ua/8723/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BE%D1%81%D1%82.%20%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%202014.pdf>

9. Чеботарьова О.В. Метелики в обладунках. Діти з ДЦП. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». 2019. 32 с.

10. Чеботарьова О.В. Сонячні діти. Діти із синдромом Дауна. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». 2019. 32 с.

11. Черніченко Л. А.. Рання логопедична корекція. Навчально-методичний посібник. Умань, 2020. 150 с. •

12. Ярмола Н. А. Діти дощу. Діти з розладами аутистичного спектра. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». 2019. 32 с.

Додаткова:

1. Соботович Є.Ф. Критерії оцінювання мовленнєвого розвитку дитини (у його лексичній ланці) на різних вікових етапах. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дитини дошкільного віку // Дефектологія. – 2003. – №2. – С. 2 – 11.

2. Соботович Є.Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку // Дефектологія. – 2002. – №3. – С. 2 – 4.

3. Трофименко Л.І. Формування різних типів семантичних зв'язків між словами у дітей дошкільного віку із ЗНМ // Дефектологія. – 2005. – №4. – С. 37 – 40.

4. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / За ред. Є.Ф.Соботович – К.: «Актуальна освіта», 2007. – 120с.

5. Трофименко Л.І. Засвоєння лексико-семантичних мовних явищ дошкільниками із загальним недорозвитком мовлення. Зб. наукових праць. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Тенденції розвитку корекційної освіти в Україні» – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2008. – №11. – С. 215 – 219.

6. Трофименко Л.І. Формування орієнтування на слово як одиницю мови у дошкільників із ЗНМ // Дефектологія. – 2011. – №4. – С. 35 – 38.

7. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ Програмно-методичний комплекс. – К.: ПП «Актуальна освіта», 2013. – 108 с.

Інтернет ресурси:

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>

3. www.logopedia.com

4. www.bookz.com.ua

5. www.nbu.gov.ua/node/2116

6. <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/1762>

7. http://logoped.in.ua/?page_id=2798

8. <http://www.logoped.in.ua>